

УДК 336.717.3(477)

О. О. Тарасенко, аспірант

Чернігівський національний технологічний університет, м. Чернігів, Україна

ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ДЕПОЗИТНОГО РИНКУ УКРАЇНИ

Е. А. Тарасенко, аспірант

Черниговский национальный технологический университет, г. Чернигов, Украина

ОСНОВНЫЕ ТЕНДЕНЦИИ РАЗВИТИЯ ДЕПОЗИТНОГО РЫНКА УКРАИНЫ

Olena Tarasenko, PhD student

Chernihiv National University of Technology, Chernihiv, Ukraine

MAIN TRENDS OF THE DEPOSIT MARKET OF UKRAINE DEVELOPMENT

У статті проведено наукове дослідження сучасного стану депозитного ринку. Виявлено, що до депозитних установ відповідно до чинного законодавства України можна віднести банківські установи, кредитні спілки та фінансові компанії. Також було проаналізовано основні тенденції функціонування зазначених установ на депозитному ринку з аналізом відповідної статистичної інформації, яка надається державними органами влади. Проведений компаративний аналіз функціонування депозитних установ дозволив виявити основні особливості функціонування вітчизняного депозитного ринку.

Ключові слова: депозит; депозитний ринок; динаміка; банківська установа; кредитна спілка; фінансова компанія; депозитний ресурс; заощадження.

В статье проведено научное исследование современного состояния депозитного рынка. Выявлено, что к депозитным учреждениям в соответствии с действующим законодательством Украины можно отнести банковские учреждения, кредитные союзы и финансовые компании. Также было проанализировано основные тенденции функционирования указанных учреждений на депозитном рынке с анализом соответствующей статистической информации, предоставляемой государственными органами власти. Проведенный компаративный анализ функционирования депозитных учреждений позволил выявить основные особенности функционирования отечественного депозитного рынка.

Ключевые слова: депозит; депозитный рынок; динамика; банковское учреждение; кредитный союз; финансовая компания; депозитный ресурс; сбережения.

The article is devoted to the scientific research of the current state of the deposit market. It was revealed that banking institutions, credit unions and financial companies can be referred to depository institutions in accordance with the current legislation of Ukraine. Also, the main trends in the functioning of these institutions in the deposit market were analyzed with an analysis of relevant statistical information provided by state authorities. Conducted a comparative analysis of the functioning of depository institutions made it possible to identify the main features of the functioning of the domestic deposit market.

Key words: deposit; deposit market; dynamics; banking institution; credit union; finance company; deposit resource; savings.

Постановка проблеми. Національна економіка розвивається під дією значної кількості різних за своєю природою чинників. Проте будь-який економічний розвиток неможливо уявити без існування необхідних для цього обсягів інвестиційних ресурсів. Фінансова складова завжди була і залишається провідною, базовою умовою активізації розвитку реального сектору економіки держави. Навіть незважаючи на інституційні та інституціональні прогалини, неефективно діючу бюрократичну машину, у країні навіть у складних умовах створюються нові підприємства, відбувається розвиток окремих галузей у межах всього господарського комплексу. Однак відсутність фінансових ресурсів стає найбільшою перепорою для подальшої активізації економічних процесів і гальмує розвиток економіки загалом.

У сучасних умовах господарювання існує два значні джерела формування зазначених ресурсів: внутрішні та зовнішні. У межах цієї роботи не ставимо за мету проводити аналіз переваг та недоліків, ризиків використання кожного із них, визначати шляхи активізації нагромадження їх обсягів. Фокусування уваги буде зроблено на пізнання механізмів трансформації внутрішніх ресурсів, що знаходяться у межах економічного простору держави, в інвестиційні та кредитні кошти.

Основним із важливих компонентів окреслених механізмів є депозитний ринок, який є складовою фінансового ринку й у межах якого формуються фінансові ресурси для подальшого їх використання для функціонування різних суб'єктів господарювання. Окреслений ринок є тим простором, у межах якого взаємодіють економічні суб'єкти, які мають тимчасово вільні фінансові ресурси та депозитні установи, що їх залучають

у свою власність. Ефективність формування інституціональної платформи забезпечення сприятливих умов розвитку зазначених процесів взаємодії є важливою передумовою формування належних засад розвитку всього фінансового ринку, забезпечення його гармонійного функціонування. Така важлива значущість депозитного ринку вимагає застосування методів дослідження сучасних тенденцій його розвитку в Україні, ідентифікації основних проблем діяльності депозитних установ.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Депозитний ринок як макроекономічна система завжди знаходиться у фокусі досліджень багатьох учених, зважаючи на його важливість для подальшого розвитку національної економіки. До науковців, які досліджували питання пізнання особливостей функціонування досліджуваного ринку, варто віднести таких: О. В. Абакуменко, О. Власенко, Л. Галапул, Д. С. Ганжела, І. В. Діденко, К. М. Д'яконов, В. П. Ільчук, В. В. Коваленко, Р. В. Корнилюк, О. В. Кошонько, С. Красножон, Є. Носова, Л. В. Сердюк, О. І. Тищенко, В. Г. Шевелдіна.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на численні наукові напрацювання у сфері пізнання сутності депозитного ринку та основних тенденцій його розвитку, його динамічність та кореляція з постійно мінливою економічною ситуацією у країні, вимагають постійного оновлення наукових результатів у сфері пізнання цього ринку з необхідністю ідентифікації нових трендів його функціонування.

Мета статті. Метою статті є дослідження основних тенденцій розвитку депозитного ринку в Україні.

Виклад основного матеріалу. У межах цієї статті не ставимо за завдання пізнавати природу та сутність депозитного ринку. Саме тому окреслений ринок будемо розглядати як простір, у межах якого встановлюються відносини між депозитними установами, які мають право залучати фінансові ресурси інших економічних установ у власне управління, та власниками таких коштів, які тимчасово бажають їх розмістити з метою отримання додаткового доходу та збереження їх вартості у майбутньому [1, с. 195].

Провівши аналіз чинного вітчизняного законодавства у частині визначення сутності депозитної установи та їх видів, варто зауважити, що до таких установ необхідно відносити фінансових посередників, які відповідно до законодавства надають депозитні послуги (здійснюють депозитні операції). У межах цієї наукової роботи основну увагу ми сфокусували на пізнанні сучасних тенденцій функціонування таких депозитних установ: комерційних банків, кредитних спілок, фінансових компаній. Саме вказані інститути в цілому формують пропозицію на депозитному ринку країни.

Почнемо з опису результатів надання депозитних послуг банківськими установами. На рис. 1 наведено кількість цих установ, яка на сьогодні функціонує в Україні.

Дані рис. 1 свідчать, що в Україні протягом тривалого періоду спостерігалася досить стабільна тенденція щодо кількості банківських установ, внесених до Державного реєстру банків (номінальний показник). Фактично протягом 2006–2011 років кількість комерційних банків залишалася стабільною, незважаючи на складні умови ведення банківського бізнесу в роки фінансово-економічної кризи (2007–2008), зниження доходності операцій у цьому сегменті та виявлені системні кризові явища у діяльності банківських установ (неефективний менеджмент, значні обсяги простроченої кредитної заборгованості, неефективна діяльність структурних підрозділів тощо).

У 2014 році у банківському секторі України почалися трансформаційні процеси після зміни керівництва НБУ та прийняття нової концепції реформування банківського сектору. Політичні події, складна економічна ситуація потребували реалізації радикальних змін у фінансовому секторі країни. МВФ, як один з найбільших кредиторів України, також вимагав реалізації комплексу заходів щодо стабілізації банківської системи та початку її реформування. Відповідний процес розпочався у 2014 році і супроводжувався масовим закриттям великої кількості банківських установ, які не відповідали вимогам НБУ. Саме тому статистика кількості банків, які мають банківську ліцензію (на кінець періоду), не корелює із даними щодо кількості банківських установ у Державному реєстрі банків, проте повністю віддзеркалює реальну ситуацію (рис. 2).

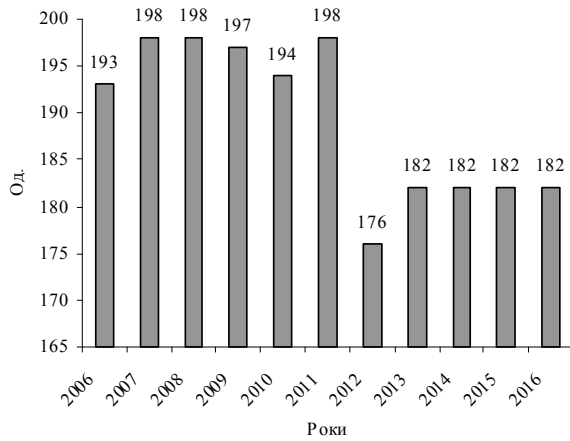

Рис. 1. Кількість банків, внесених до Державного реєстру банків (на кінець періоду)

Джерело: складено автором на основі [6].

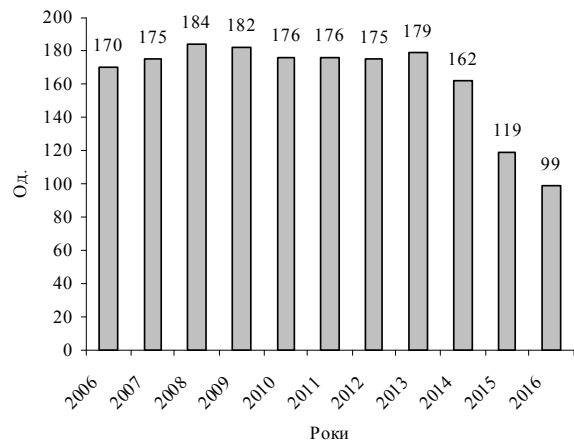

Рис. 2. Кількість банків, які мають банківську ліцензію (на кінець періоду)

Джерело: складено автором на основі [6].

Проаналізуємо діяльність банківських установ на депозитному ринку України. На рис. 3 наведено інформацію про загальні обсяги акумульованих фінансових ресурсів цими установами.

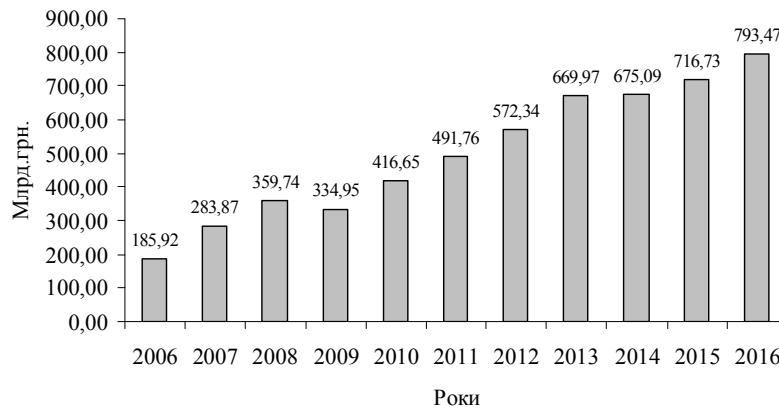

Рис. 3. Обсяги депозитів, акумульованих комерційними банками в Україні

Джерело: складено автором на основі [5].

З даних рис. 3 видно, що фактично до 2009 року в Україні обсяги депозитних ресурсів, що акумулювалися банками, постійно зростали. Фінансово-економічна криза мала негативний вплив на окреслений процес і призвела до вилучення значної суми коштів з банківської системи. Проте починаючи з 2010 року спостерігається позитивний тренд нарощування кількості залучених депозитів банками. Цей процес відбувається навіть у кризові 2014-2015 роки, коли економічна ситуація в Україні була дуже складною. Незважаючи на позитивний загальний тренд зростання депозитної бази банківських установ, варто зауважити про значні темпи зниження обсягів приросту депозитних коштів, оскільки рис. 4 показує процес нарощення загального обсягу, не акцентуючи уваги на окремих сумах приросту депозитів кожного року. Як бачимо з наведених даних, фінансово-економічна криза 2008–2009 років та криза 2014–2015 років мали значний вплив на розвиток депозитного ринку країни.

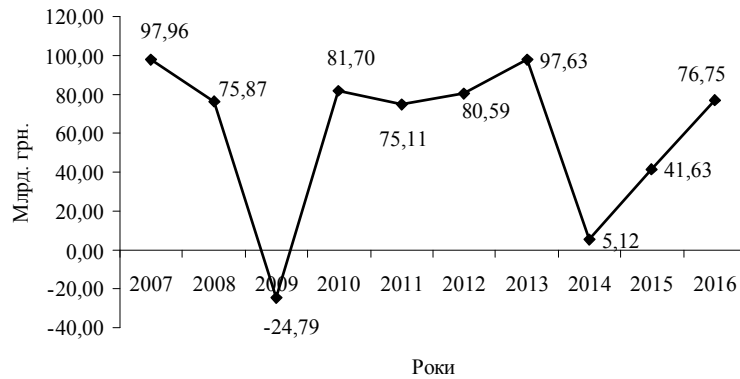

Рис. 4. Приріст депозитної бази комерційних банків в Україні

Джерело: складено автором на основі [5].

Найбільше коштів банківськими установами в Україні було акумульовано у 2010 році – 81,7 млрд грн, 2012 році – 80,59 млрд грн, 2013 році – 97,63 млрд грн. У 2009 році банківська система втратила майже 25 млрд грн депозитних ресурсів, саме тому великий обсяг акумульованих коштів у 2010 році може бути пояснений частковим повернення депозитів до цієї системи після панічних настроїв 2009 року. Значна девальвація національної валюти, підвищення рівня інфляції, та так званій, «банкопад» призвели до відтоку грошових ресурсів з банківської системи у 2014 році. Приріст був мінімальним – у розмірі 5,12 млрд грн – за останні 5 років.

Проаналізуємо валютну структуру депозитного портфеля комерційних банків, що сформований в Україні. На рис. 5 наведено дані щодо валют, у яких надають перевагу зберігати власні кошти економічні суб'єкти в Україні. Фактично наведена інформація засвідчує, що у 2013 році фізичні та юридичні особи найбільше довіряли національній валюті і зберігали кошти у гривні у порівнянні з обсягами коштів в інших валютах. Різниця становила майже 175 млрд грн між обсягами депозитів, номінованих у гривні та іноземних валютах.

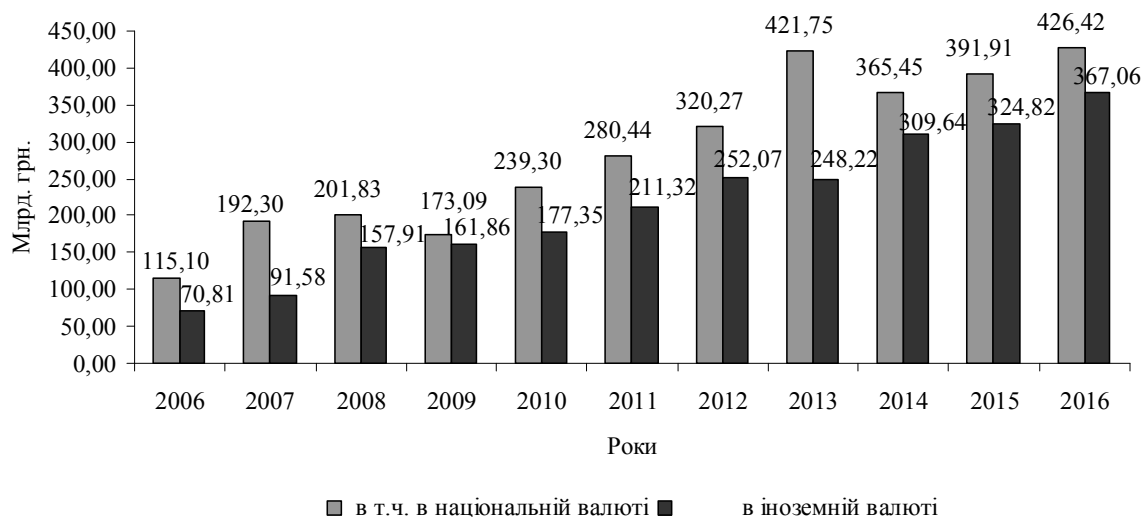

Рис. 5. Обсяги залучених депозитних ресурсів банківськими установами у розрізі валют

Джерело: складено автором на основі [5].

Однак після 2013 року спостерігається різке зниження попиту з боку економічних суб'єктів на депозити у національній валюті, що цілком пояснюється девальвацією останньої більш ніж у три рази. У такій ситуації почали зростати обсяги депозитів, номінованих в іноземній валюті. Фактично у 2016 році із 793,47 млрд грн загального обсягу залучених депозитних ресурсів, 426,42 млрд грн були вкладені у гривні, а 367,06 –

в іноземній валюті. У процентному відношенні це становить 53,74 та 46,26 % відповідно. Окреслена ситуація є деструктивною і має поступово вирішуватися на рівні держави шляхом впровадження заходів стабілізації курсу національної валюти, підтримки та нарощення золотовалютних стандартів країни, стабілізації економічної ситуації.

Проаналізуємо динаміку залучення обсягів депозитних ресурсів, насамперед, фізичних осіб, що були акумульовані банківськими установами в Україні, оскільки вважається, що такі ресурси є найбільш стабільними та довгостроковими для розвитку національної економіки. Цілком слушно зазначає Т. Л. Красножон, що домінування фізичних осіб у процесі формування заощаджень – явище об'єктивне, першоосновою для якого є їх виключна роль у відносинах власності на фактори виробництва й економічні ресурси і, відповідно, розподілі валового внутрішнього продукту [3, с. 44].

На рис. 6 наведено обсяги депозитів, що були акумульовані банками в Україні від населення.

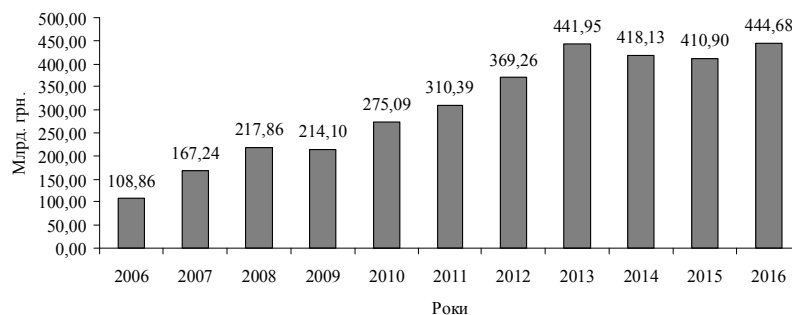

Рис. 6. Обсяги депозитних ресурсів фізичних осіб, акумульованих банківськими установами в Україні

Джерело: складено автором на основі [5].

З даних рис. 6 можна зробити такі висновки. У 2016 році загальний обсяг залучених депозитів від фізичних осіб банками становив 444,68 млрд грн. Якщо врахувати, що загальний обсяг депозитів у цьому році становив 793,47 млрд грн, то отримуємо, що кошти населення – 56,04 % від загального обсягу акумульованих банками фінансових ресурсів через надання депозитних послуг. Взагалі, на рис. 6 спостерігається позитивна тенденція нарощення обсягів депозитних ресурсів домогосподарств. Зниження окресленого показника можемо спостерігати у 2009, 2014 та 2015 роках.

Однак варто також зауважити, що після значного зниження реальної вартості гривні у порівнянні з іншими іноземними валютами, зростання депозитів після 2013 року виглядає дещо штучним показником, оскільки реальна вартість цих коштів є абсолютно іншою. Тобто майже 442 млрд грн депозитних ресурсів у 2013 році, з урахуванням тодішнього офіційного курсу національної валюти майже 8,0 грн за 1 дол. США (на 31.12.2013 [4]), у перерахунку становить 55,25 млрд дол. США. Звичайно, на той час така позиція національної валюти підтримувалася штучно і ситуація обумовлювалася певними як економічними, так і політичними подіями. Проте на 31.12.2016 офіційний курс гривні становив 27,19 грн за 1 дол. США, тобто майже 445 млрд грн депозитних ресурсів становили 16,37 млрд дол. США. Безумовно, різниця величезна, що, з іншого боку, не дає підстав стверджувати про високі темпи розвитку депозитного ринку.

Ще однією тенденцією останніх років на банківському депозитному ринку є зниження питомої ваги коштів фізичних осіб у загальному обсязі акумульованих банками депозитних ресурсів. На рис. 7 наведена відповідна інформація. Піками максимальної частки коштів населення у обсягах банківських депозитних рахунків можна вважати 2010 та 2013 роки, коли цей показник становив 66,0 %. Після 2013 року спостерігаємо різке його зниження, що може бути обумовлено зниженням довіри населення до депозитних продуктів комерційних банків на фоні більш стабільних показників залучення депозитних ресурсів суб'єктів господарювання.

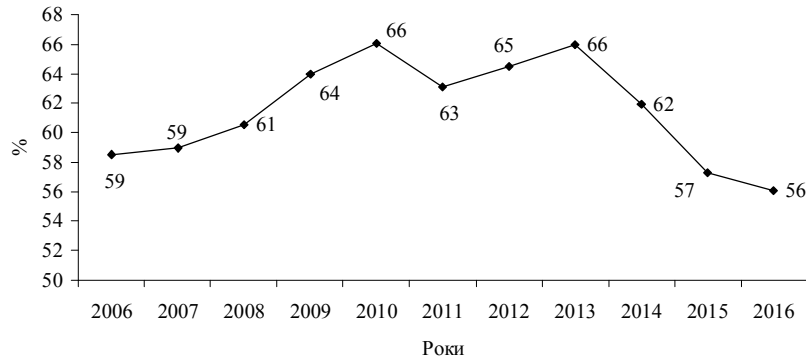

Рис. 7. Питома вага депозитів домогосподарств у загальному обсязі акумульованих банками депозитів

Джерело: складено автором на основі [5].

Цікавими також з позиції пізнання особливостей поведінки домогосподарств на депозитному ринку є інформація щодо схильності цих економічних суб'єктів до вибору валюти, у якій вони тримають власні ресурси у банках. На сьогодні варто констатувати бажання населення тримати власні фінансові ресурси у банках в іноземній валюті, що можна спостерігати особливо протягом 2014–2016 років (рис. 8). Така ситуація ще раз підтверджує негативний вплив нестабільності гривні, її девальвації та бажання формувати власні заощадження фізичними особами у національній валюті. Зазначимо, що до фінансово-економічної кризи 2008–2009 років у 2006–2007 роках превалювала інша ситуація і довіра до гривні була набагато вища, оскільки обсяги депозитів у національній валюті у 2007 році майже вдвічі перевищували кількість депозитних ресурсів, номінованих в іноземних валютах (рис. 8).

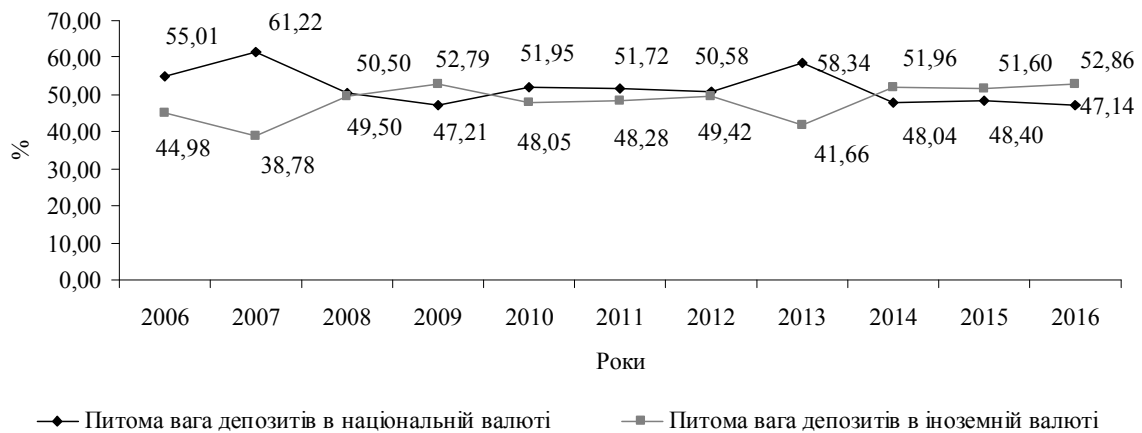

Рис. 8. Питома вага депозитів фізичних осіб, залучених банківськими установами, у розрізі валют

Джерело: складено автором на основі [5].

Проаналізуємо функціонування інших депозитних установ в Україні. Як вже зазначалося, кредитні спілки також мають право залучати грошові кошти населення та, відповідно, надавати депозитні послуги населенню. На рис. 9 наведено інформацію про кількість окреслених установ в Україні.

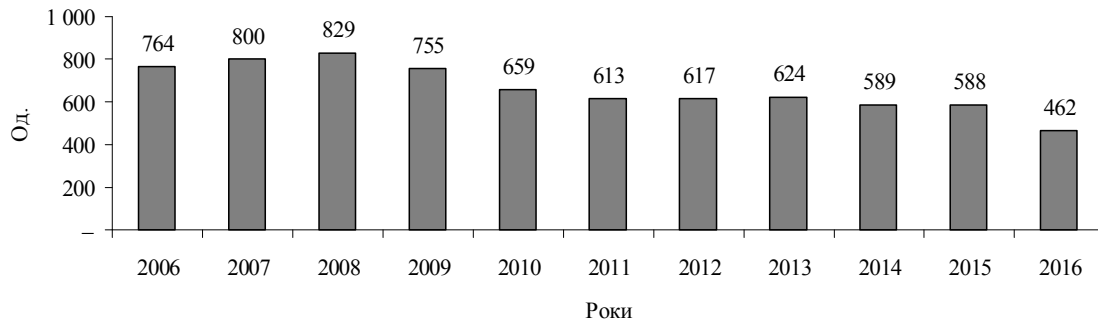

Рис. 9. Кількість кредитних спілок в Україні

Джерело: складено автором на основі [2].

В Україні на кінець 2016 року функціонувало 462 кредитні спілки, які були внесені до Державного реєстру фінансових установ. Зауважимо, що кількість таких установ в Україні з кожним роком зменшується, оскільки кредитним спілкам все складніше конкурувати з банківськими установами у просторі залучення фінансових ресурсів, а на кредитному ринку – з фінансовими компаніями, які на сьогодні активно виникають та розвиваються у країні.

Проте 462 установи кредитної кооперації на сьогодні функціонують в Україні й надають відповідні послуги своїм клієнтам. У порівнянні з 99 банками кількість кредитних спілок є значно більшою, але за показниками обсягу капіталу та активів банківський сектор однозначно є провідним на ринку фінансових послуг України фактично у всіх сегментах (кредитному, депозитному). На рис. 10 наведено інформацію про внески членів кредитних спілок на депозитні рахунки.

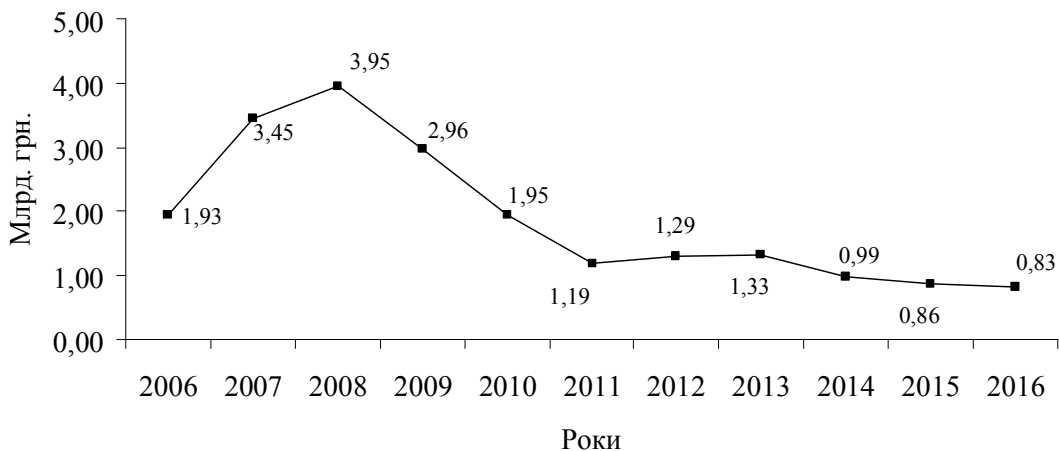

Рис. 10. Обсяги депозитів, залучених кредитними спілками

Джерело: складено автором на основі [2].

Дані рис. 10 свідчать про існування негативного тренду залучення ресурсів кредитними спілками в Україні, що свідчить про значне зниження попиту у населення на депозитні послуги цих установ. Найбільший обсяг ресурсів кредитними спілками був акумульований у 2008 році – 3,95 млрд грн. За вісім років ситуація кардинально змінилася. У 2016 році зазначені установи зібрали лише 830 млн грн депозитних ресурсів – зниження більш ніж у 4 рази. Такі показники свідчать про поступовий занепад системи кредитної кооперації у частині залучення депозитів населення. Відсутність гарантування повернення внесків їх власникам, що надаються у розпорядження кредитним спілкам, знижує конкурентоспроможність кредитних спілок на депозитному ринку в порівнянні з банківськими установами і призводить до тієї ситуації, яку нині спостерігаємо.

Ще одним видом депозитних установ, що можуть відповідно до чинного законодавства залучати кошти клієнтів, є фінансові компанії. Однак варто одразу зауважити, що ці установи не відіграють вагомої ролі у розвитку депозитного ринку України. За статистичними даними України такі компанії надають виключно фінансові послуги юридичним особам із зобов'язанням щодо наступного їх повернення. За даними Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг, в Україні на кінець 2016 року було зареєстровано 650 фінансових компаній, які надавали досить великий спектр різних фінансових послуг.

У сфері надання депозитних послуг зазначені установи є не досить активними, оскільки цей вид діяльності більше контролюється державними органами влади і, відповідно, вимоги для отримання відповідної ліцензії та дозволів є більш складними. Проте, за даними Нацфінпослуг, у 2016 році фінансові компанії залучили фінансових активів юридичних осіб із зобов'язанням щодо наступного їх повернення на загальну суму 2,55 млрд грн. Варто зазначити, що у першому кварталі обсяг наданих цих послуг становив лише 480,6 млн грн і протягом одного року збільшився більш ніж у 5 разів. За своєю сутністю окреслена операція не зовсім є суто депозитною, але в її межах відбувається залучення ресурсів економічних суб'єктів з подальшим їх поверненням та сплатою відсотків. Саме такий принцип ідентифікації сутності цієї послуги закладений у постанові Кабінету Міністрів України «Про затвердження Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з надання фінансових послуг (крім професійної діяльності на ринку цінних паперів)», що і дозволяє її розглядати як депозитну. Інформації щодо залучення коштів фізичних осіб фінансовими компаніями в Україні Нацфінпослуг не надаються, що дає підстави стверджувати про відсутність таких послуг.

Висновок. Таким чином, у межах статті виконано аналіз сучасного розвитку депозитного ринку України з деталізацією функціонування у його межах основних видів депозитних установ. Дані проведеного дослідження дають підстави стверджувати про превалюючу роль банківських установ у розвитку депозитного ринку України, незважаючи на численні турбулентні процеси у розвитку банківської системи та значну кількість банків, що виведені з фінансового ринку країни. Комерційні банки на кінець 2016 року змогли акумулювати майже 794 млрд грн депозитних ресурсів. Найбільше коштів банківськими установами в Україні було акумульовано у 2010 році – 81,7 млрд грн, 2012 році – 80,59 млрд грн, 2013 році – 97,63 млрд грн.

У 2016 році загальний обсяг залучених депозитів від фізичних осіб банками становив 444,68 млрд грн. Якщо врахувати, що загальний обсяг депозитів у цьому році дорівнював 793,47 млрд грн, то отримаємо, що кошти населення становили 56,04 % від загального обсягу акумульованих банками фінансових ресурсів через надання депозитних послуг.

Також було реалізовано дослідження діяльності кредитних спілок як одного з видів депозитних установ. Зокрема, в Україні на кінець 2016 року функціонувало 462 кредитні спілки, які були внесені до Державного реєстру фінансових установ. Найбільший обсяг ресурсів кредитними спілками був акумульований у 2008 році – 3,95 млрд грн. За вісім років ситуація кардинально змінилася. У 2016 році зазначені установи зібрали лише 830 млн грн депозитних ресурсів. Зниження більш ніж у 4 рази.

Також у статті виконано аналіз діяльності фінансових компаній в Україні у частині акумулювання ресурсів економічних суб'єктів. З'ясовано, що за даними Нацфінпослуг в Україні на кінець 2016 року було зареєстровано 650 фінансових компаній, які надавали досить великий спектр різних фінансових послуг. У сфері надання депозитних послуг ці установи є не досить активними, оскільки цей вид діяльності більше контролюється державними органами влади і, відповідно, вимоги для отримання відповідної ліцензії та дозволів є більш складними. Проте, за даними Нацфінпослуг, у 2016 році фінансові компанії залучили фінансових активів юридичних осіб із зобов'язанням щодо наступного їх повернення на загальну суму 2,55 млрд грн.

Список використаних джерел

1. Дубина М. В. Сутність депозитного ринку та особливості його функціонування / М. В. Дубина, О. О. Тарасенко // Економічний простір. – 2016. – № 116. – С. 189–199.
2. Інформація про стан і розвиток кредитних установ України [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг. – Режим доступу : <https://nfp.gov.ua/content/stan-i-rozvitok-kreditnih-spilok.html>.
3. Красножон С. Заощадження населення як передумова інвестування / С. Красножон // Ринок цінних паперів України. – 2010. – № 7. – С. 43-46.
4. Офіційний курс валют на 31.12.2016 [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Національного банку України. – Режим доступу : https://bank.gov.ua/control/uk/curmetal/currency/search?formType=searchFormDate&time_step=daily&date=31.12.2013&outer=table&execute=%D0%92%D0%B8%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D0%B0%D1%82%D0%B8.
5. Показники банківської системи [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Національного банку України. – Режим доступу : https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=4661442&cat_id=34798593.
6. Про кредитні спілки [Електронний ресурс] : Закон України від 20 грудня 2001 року № 2908-III. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2908-14/print1477409656457359>.

References

1. Dubyna, M.V., Tarasenko, O.O. (2016). Sutnist depozytnoho rynku ta osoblyvosti yoho funktsionuvannia [The deposit market essence and peculiarities of its functioning]. *Ekonomichnyi prostir – Economic space*, no. 116, pp. 189–199 (in Ukrainian).
2. Informatsiia pro stan i rozvytok kredytnykh ustanov Ukrainy [Information on the state and development of Ukrainian credit institutions]. <https://nfp.gov.ua>. Retrieved from <https://nfp.gov.ua/content/stan-i-rozvitok-kreditnih-spilok.html>.
3. Krasnozhon, S. (2010). Zaoshchadzhenia naseleennia yak peredumova investuvannia [Savings of the population as a prerequisite for investing]. *Rynok tsinnykh paperiv Ukrainy – Securities Market of Ukraine*, no. 7, pp. 43-46 (in Ukrainian).
4. Ofitsiyni kurs valiut na 31.12.2016 [The official exchange rate is 31.12.2016]. <http://www.bank.gov.ua>. Retrieved from https://bank.gov.ua/control/uk/curmetal/currency/search?formType=searchFormDate&time_step=daily&date=31.12.2013&outer=table&execute=%D0%92%D0%B8%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D0%B0%D1%82%D0%B8.
5. Pokaznyky bankivskoi systemy [Indicators of the banking system]. <http://www.bank.gov.ua>. Retrieved from https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=34661442&cat_id=34798593.
6. Pro kredytni spilky: Zakon Ukrainy vid 20 hrudnia 2001 roku № 2908-III [On Credit Unions: Law of Ukraine on December 20, 2001 № 2908-III]. Retrieved from <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2908-14/print1477409656457359>.

Тарасенко Олена Олександрівна – аспірант, асистент кафедри фінансів і фінансово-економічної безпеки, Чернігівський національний технологічний університет (вул. Шевченка, 95, м. Чернігів, 14027, Україна).

Тарасенко Елена Александровна – аспірант, асистент кафедри фінансов и фінансово-економічної безпеки, Чернігівський національний технологічний університет (ул. Шевченко, 95, г. Чернігів, 14027, Україна).

Tarasenko Olena – PhD student, assistant of Department of Finance, Banking and Insurance, Chernihiv National University of Technology (95 Shevchenka Str., 14027 Chernihiv, Ukraine).